

R O Z S U D O K
V M E N E S L O V E N S K E J R E P U B L I K Y

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veľkom senáte občianskoprávneho kolégia zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Sone Mesiarkinovej a sudcov JUDr. Mariána Sluka, PhD., JUDr. Jána Šikutu, PhD., JUDr. Martina Vladika, JUDr. Emila Franciseyho, JUDr. Daniely Sučanskej a JUDr. Eleny Siebenstichovej, v spore žalobcu **Ing. M. G.**, živnostníka podnikajúceho pod obchodným menom Ing. M. G. – L., so sídlom v M., IČO: X., zastúpeného JUDr. M. K., advokátom so sídlom v K., proti žalovanej obchodnej spoločnosti **I., s.r.o.**, so sídlom v S., IČO: X., zastúpenej advokátskou kanceláriou H. s.r.o., so sídlom v B., IČO: X., **o určenie vlastníckeho práva**, vedenej na Okresnom súde Michalovce pod sp. zn. 10 C 122/2009, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 30. marca 2016 sp. zn. 3 Co 467/2013, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **z a m i e t a**.

Žalobca má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

1. Žalobca sa v konaní pôvodne domáhal určenia, že vlastníčkou nehnuteľností (stavby Obchodného domu E. s pozemkom) v M., ktoré sú v katastri nehnuteľností vedené ako vlastníctvo obchodnej spoločnosti I., s.r.o., je naďalej obchodná spoločnosť E., a.s., i keď tieto nehnuteľnosti previedla na obchodnú spoločnosť I., s.r.o. kúpnu zmluvou z 27. januára 2005 (ďalej len „kúpna zmluva“). Kúpna zmluva bola totiž uzatvorená napriek zákazu predaja týchto nehnuteľností vyplývajúceho z predbežného opatrenia právoplatne nariadeného

rozhodnutím Okresného súdu Michalovce z 24. októbra 2003 sp. zn. 10 C 121/2003. Žalobca zastával názor, že porušenie takéhoto zákazu zakladá absolútnu neplatnosť zmluvy, preto ani nedošlo k prevodu nehnuteľností na žalovanú.

2. Rozsudkom z 10. decembra 2010 č.k. 10 C 122/2009-291 Okresný súd Michalovce (ďalej aj „súd prvej inštancie“) určil, že vlastníčkou predmetných nehnuteľností je obchodná spoločnosť E., a.s. Vychádzal z toho, že žalobca preukázal svoj naliehavý právny záujem na požadovanom určení [§ 80 písm. c/ Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“)] a výsledky vykonaného dokazovania viedli k skutkovým zisteniam umožňujúcim prijať právny záver, že kúpna zmluva je z dôvodov uvedených v žalobe absolútne neplatná (§ 37 ods. 2 a § 39 Občianskeho zákonníka). Proti tomuto rozsudku bolo podané odvolanie.

3. Uznesením z 28. februára 2013 sp. zn. 3 Co 75/2011 Krajský súd v Košiciach (ďalej aj len „odvolací súd“) napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie s odôvodnením, že súd prvej inštancie sa dostatočne nezaoberal všetkými podstatnými okolnosťami namietanými procesnými stranami, nevyhodnotil riadne výsledky vykonaného dokazovania a rozhodnutie dostatočne neodôvodnil.

4. Okresný súd Michalovce po pripustení zmeny petitu podanej žaloby rozsudkom z 19. júla 2013 č.k. 10 C 122/2009-484 určil, že nehnuteľnosti v katastrálnom území Michalovce zapísané na liste vlastníctva č. X. v registri „C“ [ako pozemky (parcela č. X. – zastavané plochy a nádvoría vo výmere X. m², parcela č. X. – zastavané plochy a nádvoría vo výmere X. m²) a stavby (Obchodný dom E. so súpisným č. X. na parcele č. X. a kotolňa bez súpisného čísla na parcele č. X.) – ďalej len „sporné nehnuteľnosti“] sú majetkom zaniknutej spoločnosti E., a.s. V odôvodnení poukázal na to, že táto obchodná spoločnosť zanikla bez právneho nástupcu a bola vymazaná z obchodného registra. Žalobca (ako jej veriteľ) má s prihliadnutím na § 75a Obchodného zákonníka naliehavý právny záujem (§ 80 písm. c/ O.s.p.) na určení, že sporné nehnuteľnosti patria do majetku zaniknutej spoločnosti. Po uzatvorení kúpnej zmluvy, ktorému bránilo právoplatné predbežné opatrenie, už neexistuje iný majetok, ktorým by bolo možné exekučne uspokojiť nároky žalobcu. Podľa právneho názoru súdu prvej inštancie je kúpna zmluva absolútne neplatná, lebo bola uzatvorená napriek súdom nariadenému zákazu. Na podklade takejto zmluvy nemohlo dôjsť k prevodu vlastníctva, preto sporné nehnuteľnosti patria do majetku zaniknutej obchodnej spoločnosti E., a.s. Z tohto dôvodu opodstatnene podanej žalobe vyhovel.

5. Na odvolanie žalovanej obchodnej spoločnosti I., s.r.o. Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 30. marca 2016 sp. zn. 3 Co 467/2013 napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne správny (§ 219 O.s.p.). Podľa právneho názoru odvolacieho súdu sú správne závery súdu prvej inštancie o existencii žalobcovho naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Odvolací súd konštatoval, že skoršie rozhodnutia vydané správnymi orgánmi alebo súdmi v správnom súdnictve, ktoré majú súvis so spornosťou vzťahu procesných strán, v danom prípade – vzhľadom na odlišnosť okruhu dotknutých subjektov – nezakladajú prekážku právoplatne rozhodnutej veci.

5.1. Pokiaľ žalovaná vytýkala súdu prvej inštancie, že slovným spojeniam použitým v rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 27. mája 2008 sp. zn. 1 Sžo 101/2007 (teda pojmom „účinky právneho úkonu“ a „účinnosť právneho úkonu“) pripisoval neadekvátny právny význam, odvolací súd uviedol, že sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, v zmysle ktorého „nakladanie s nehnuteľnosťou“ predstavuje už samotné uzatvorenie kúpnej zmluvy. Aj podľa právneho názoru odvolacieho súdu je kúpna zmluva absolútne neplatná z dôvodu, že bola uzatvorená napriek súdom nariadenému zákazu sporne nehnuteľnosti predať, darovať alebo inak scudziť.

5.2. Odvolací súd samostatným výrokom pripustil dovolanie (§ 238 ods. 3 O.s.p.), lebo za právne zásadného významu považoval otázky, či:

5.2.1. má žalobca naliehavý právny záujem na určení, že predmetné nehnuteľnosti sú majetkom zaniknutej obchodnej spoločnosti, ak by vyhovením žalobe mohlo dôjsť v súlade s ustanovením § 75a Obchodného zákonníka k priaznivému ovplyvneniu právneho postavenia žalobcu, ktorý je vo vzťahu k zaniknutej spoločnosti veriteľom v prebiehajúcich exekučných konaniach (ďalej len „dovolacia otázka č. 1“),

5.2.2. vzhľadom na rozdielnosť obsahu právnych pojmov „účinnosť zmluvy“, ktorý predstavuje obligačno-právny dôsledok zmluvy (viazanosť zmluvným prejavom) a „účinky vkladu“, resp. „vecno-právne účinky zmluvy“, ktoré predstavujú jeho vecnoprávny následok (nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti), samotná „účinnosť zmluvy“ nepredstavuje prekážku a porušenie zákona – § 159 ods. 2 v spojení s § 167 ods. 2 O.s.p., pri prevode vlastníckeho práva k nehnuteľnosti kúpnu zmluvou uzatvorenou v čase právoplatného a vykonateľného súdneho rozhodnutia o nariadení predbežného opatrenia, a to z dôvodu, že súdne rozhodnutie, obsahom ktorého je zákaz nakladania s nehnuteľnosťou, sa v zásade dotýka iba účinkov právneho úkonu (zrejme vecno-právnych účinkov), nie predpokladov jeho vzniku s tým, že nakladanie s nehnuteľnosťami sa prejaví až v čase

účinnosti právneho úkonu (podľa právneho názoru NS SR sp. zn. 1 Sžo 101/2007)“ – ďalej len „dovolacia otázka č. 2“.

6. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná dovolanie s tým, že odvolací súd jej odňal možnosť konať (§ 237 písm. f/ O.s.p. v spojení s § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.), súdy konali a rozhodovali vo veci, ktorá už bola opakovane rozhodnutá viacerými inými súdmi, v konaní došlo k inej vade majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) a rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Na odôvodnenie dovolania uviedla tiež, že v prvej inštancii konal a rozhodoval ten istý sudca, ktorý rozhodol aj o nariadení predbežného opatrenia; tým bolo podľa jej názoru zasiahnuté aj do jej práva konať pred nestranným a nezávislým súdom. K nesprávnomu právnomu posúdeniu veci došlo v otázke existencie naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení – žalobca totiž dostatočne netvrdil ani nepreukázal existenciu jeho pohľadávok voči spoločnosti E., a.s.; pokiaľ súdy zohľadňovali pohľadávku iného subjektu ako dôvod osvedčujúci naliehavý právny záujem žalobcu, vychádzali z nedostatočne zisteného skutkového stavu. Nesprávne právne závery zaujali v dôsledku toho, že neskúmali primeranosť a účelnosť určovacej žaloby s ohľadom na následok, ktorým bol nepomerne väčší zásah do jej vlastníckych práv. Súdy vôbec nezohľadnili, že v predmetnej veci už prv, a s opačným záverom, bolo rozhodnuté v konaniach vedených pred Krajským súdom v Bratislave, Krajským súdom v Košiciach a pred najvyšším súdom. Súdy nesprávne vyhodnotili účinky nariadeného predbežného opatrenia v čase uzatvorenia kúpnej zmluvy a v čase nadobudnutia vlastníckeho práva žalovanou; nezohľadnili jednak odlišnosť pojmu „zákaz scudzit“ a „zákaz nakladať“, jednak nedostatočné označenie nehnuteľností, ktorých sa má zákaz týkať. V dôsledku toho rozhodli v rozpore so závermi, ktoré vyjadril najvyšší súd v rozhodnutí z 27. mája 2008 sp. zn. 1 Sžo 101/2007. Z týchto dôvodov žalovaná žiadala, aby dovolací súd napadnutý rozsudok zmenil tak, že rozsudok súdu prvej inštancie zruší a žalobu zamietne.

7. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že súdy po prihliadnutí na ustanovenie § 75a Obchodného zákonníka dospeli k správnomu záveru o preukázaní jeho naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení (§ 80 písm. c/ O.s.p.). Stotožnil sa tiež so záverom odvolacieho súdu, podľa ktorého ochrany svojich práv žalobou sa môže domáhať aj subjekt, ktorý nie je bezprostredným účastníkom hmotnoprávneho vzťahu, týka sa ho ale predmet určenia. Podľa názoru žalobcu žalovaná bez opodstatnenia spochybňuje existenciu jeho

pohľadávok voči zaniknutej spoločnosti E., a.s. Neplatnosť kúpnej zmluvy zakladá tá skutočnosť, že bola uzatvorená napriek súdom uloženému zákazu. Z uvedených dôvodov žiadal dovolanie zamietnuť.

8. Dovolanie žalovanej bolo podané 15. júna 2016. Podľa prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2016, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa § 470 ods. 2 veta prvá CSP (ale) právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované.

9. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal prípustnosť a dôvodnosť dovolania bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP).

10. Dovolanie je procesný úkon strany adresovaný súdu. Dovolateľ ním prejavuje vôľu vyvolať účinok spočívajúci v prelomení právoplatnosti napadnutého rozhodnutia a uskutočnení meritórneho dovolacieho prieskumu.

10.1. Dovolaná podaná do 30. júna 2016, v prípade ktorých podľa vtedy účinnej právnej úpravy nebol daný dôvod ani pre zastavenie konania ani pre odmietnutie dovolania, vyvolali procesný účinok umožňujúci a zároveň prikazujúci dovolaciemu súdu uskutočniť meritórny dovolací prieskum.

10.2. Tie dovolania podané do 30. júna 2016, v prípade ktorých bol podľa vtedy účinnej právnej úpravy daný dôvod na zastavenie dovolacieho konania alebo odmietnutie dovolania, tento procesný účinok nemali (porovnaj tiež I. ÚS 4/2011 a II. ÚS 172/03).

10.3. Právna úprava účinná 1. júlom 2016 vychádza síce z princípu okamžitej aplikability procesnoprávných noriem (viď § 470 ods. 1 CSP), rešpektuje ale procesný účinok tých dovolaní uvedených v bode 10.1., ktorý zostal zachovaný aj po 30. júni 2016 (viď § 470 ods. 2 CSP). Ustanovenia novej právnej úpravy o dovolaní a dovolacom konaní sa v prípade týchto dovolaní nemôže uplatniť v plnom rozsahu hneď od uvedeného dňa, v celej šírke a so všetkými dôsledkami. Úplná aplikabilita týchto ustanovení novej právnej úpravy sa uplatní až pri dovolaniach podaných od uvedeného dňa. Opačný záver by bol porušením právnej istoty a legitímnych očakávaní strán, lebo ten, kto konal na základe dôvery v platný

a účinný zákon, nemôže byť vo svojej dôvere k nemu sklamaný (viď tiež závery vyjadrené v rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 36/1995).

11. Do 30. júna 2016 bolo dovolaním možné napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon výslovne pripúšťal (viď § 236 ods. 1 O.s.p.) Dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu, ak v konaní došlo k najzávažnejším procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p. Prípustnosť dovolania proti rozsudku upravoval § 238 O.s.p. a proti uzneseniu § 239 O.s.p. V § 238 ods. 3 O.s.p. bolo odvolaciemu súdu zverené oprávnenie založiť výrokom jeho rozsudku prípustnosť dovolania v prípade, že išlo o rozhodnutie zásadného právneho významu. V prípade dovolania pripusteného odvolacím súdom v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. bol dovolateľ oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočívalo na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), a to práve len v konkrétne vymedzenej otázke (v konkrétne vymedzených otázkach). V dovolacom konaní mohli byť v takom prípade predmetom súdneho posudzovania iba právne otázky [na riešenie skutkových otázok dovolací súd nebol oprávnený ani vybavený procesnými prostriedkami (§ 243a ods. 2, veta druhá O.s.p.)].

I.

12. Právny poriadok platný a účinný v čase podania dovolania ukladal dovolaciemu súdu (viď ustanovenie § 242 ods. 1 O.s.p.), aby aj ex offio posúdil, či v konaní nedošlo k niektorej zo závažných procesných väd, ktoré boli uvedené v § 237 ods. 1 O.s.p. O procesnú vadu konania v zmysle tohto ustanovenia išlo vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

13. Žalovaná procesné vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. a/ až c/ a e/ O.s.p. v dovolaní nenamietala a ich existencia ani nevyšla v dovolacom konaní najavo.

14. Podľa presvedčenia dovolateľky jej v konaní bola odňatá možnosť pred súdom konať. Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa do 30. júna 2016 rozumel taký procesne nesprávny postup súdu, ktorý mal za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania, ktoré mu poskytoval O.s.p. [v zmysle § 18 O.s.p. mali účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd bol povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv – vid' napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O.s.p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

14.1. Najvyšší súd v minulosti často zdôrazňoval, že pre záver o existencii procesnej vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. a/ až f/ O.s.p. nie je významný subjektívny názor účastníka konania tvrdiaceho, že sa súd dopustil takej vady; rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo [vid' napríklad rozhodnutia sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 2 Cdo 609/2015, 3 Cdo 409/2015, 4 Cdo 143/2015, 5 Cdo 238/2015, 6 Cdo 30/2016, 7 Cdo 371/2015, 8 Cdo 34/2016 (poznámka dovolacieho súdu: pokiaľ sa v ďalšom texte uvádza v zátvorke „Cdo“, ide o odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu príslušnej spisovej značky)].

14.2. K odňatiu možnosti konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.) malo dôjsť tým, že JUDr. Zdenko Švárný, ktorý rozhodoval ako sudca súdu prvej inštancie vo veci samej, rozhodoval tiež o predbežnom opatrení nariadenom uznesením Okresného súdu Michalovce z 24. októbra 2003 sp. zn. 10 C 121/2003. Navyše, menovaný sudca je tiež spolužiak právneho zástupcu žalobcu. Po obsahovej stránke je táto námietka zároveň námietkou vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. g/ O.s.p.

14.3. Najvyšší súd konštantne zastáva názor, podľa ktorého neexistencia žiadneho rozhodnutia alebo existencia právoplatného rozhodnutia nadriadeného súdu o tom, že sudca je alebo nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí, nebráni dovolaciemu súdu posúdiť túto otázku samostatne (R 59/1997).

14.4. Podľa právnej úpravy účinnej do 30. júna 2016 platilo, že sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (§ 14 ods. 1 O.s.p.). Súdna prax sa ustálila na názore, že zákon spája vylúčenie sudcov z pojednania a rozhodovania vo veci nielen so skutočne preukázanou zaujatosťou, ale aj vtedy, ak možno mať čo i len pochybnosť o ich nezaujatosti. I tak ale rozhodnutie o vylúčení sudcu predstavovalo výnimku z významnej

ústavnej zásady vyjadrenej v čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorej nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi. So zreteľom na túto zásadu súdy vychádzali z toho, že sudcu možno považovať za vylúčeného z prejednávania a rozhodovania pridelenej veci len celkom výnimočne a len zo skutočne závažných dôvodov, ktoré sudcovi zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom, objektívne, nezaujato a spravodlivo. Samotný subjektívny názor účastníka konania, že v osobe určitého sudcu sú dané okolnosti vylučujúce ho z prejednávania a rozhodovania veci, pritom nezakladal bez ďalšieho dôvod pre legitímne obavy z jeho nestranného a nezaujatého rozhodovania.

14.5. V danom prípade skutočnosť, že sudca pred rozhodnutím vo veci samej rozhodoval o predbežnom opatrení, ktoré sa týkalo rovnakých účastníkov konania a tých istých nehnuteľností, v ničom nenaznačovala možnosť vzniku pochybnosti o neobjektívnosti alebo zaujatosti sudcu. Vzhľadom na to, že zo spisu nevyplýva existencia takého osobného vzťahu JUDr. Zdenka Švárneho k právnenému zástupcovi žalobcu, ktorý by svojimi charakteristickými znakmi danými jeho povahou prekračoval rámec bežného vzťahu niekdajších spolužiakov, je neopodstatnená nielen námietka žalovanej o znemožnení realizácie jej procesných oprávnení v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. pred nezaujatým a nestranným súdom, ale zároveň tiež jej námietka o existencii procesnej vady konania uvedenej v § 237 písm. g/ O.s.p.

15. V rámci argumentácie o procesnej vade zmätočnosti žalovaná ďalej namietla, že súdy konali a rozhodovali vo veci, ktorá už bola opakovane rozhodnutá viacerými inými súdmi (§ 237 písm. d/ O.s.p.).

15.1. Prekážka rozsúdenej veci (*res iudicata*) patrí k procesným podmienkam a jej existencia (zistenie) v každom štádiu konania musí viesť k zastaveniu konania. Táto prekážka nastáva vtedy, ak má byť v novom konaní prejednaná tá istá vec. O tú istú vec ide vtedy, keď v novom konaní ide o ten istý nárok alebo stav, o ktorom už bolo právoplatne rozhodnuté, a ak sa týka rovnakého predmetu konania a tých istých osôb.

15.2. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu v danej veci nedošlo k tejto procesnej vade z dôvodov, ktoré dostatočne vysvetlil už odvolací súd v napadnutom rozsudku, na odôvodnenie ktorého dovolací súd poukazuje.

II.

16. Prípustnosť dovolania žalovanej založil v danom prípade odvolací súd samostatným výrokom svojho rozsudku (§ 238 ods. 3 O.s.p.).

16.1. Vzhľadom na odvolacím súdom vymedzený rámec právnych otázok zásadnej povahy bola dovolateľka oprávnená podať dovolanie len z dôvodu, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tej konkrétne vymedzenej otázke (v tých konkrétne vymedzených otázkach), pre ktorú odvolací súd dovolanie pripustil. Vo vzťahu k dovolaniu pripustenému odvolacím súdom podľa § 238 ods. 3 O.s.p. sa táto zásada – ako principiálny, konštantný a nemenný prístup dovolacieho súdu – jednotne aplikovala všetkými senátmi najvyššieho súdu (1 Cdo 216/2009, 2 Cdo 173/2012, 3 Cdo 219/2011, 4 Cdo 28/2011, 5 Cdo 171/2009, 6 Cdo 115/2011, 7 Cdo 117/2011). V súlade s touto zásadou sa odvolací súd v danom prípade nezaoberal žiadnymi skutkovými otázkami. Neposudzoval ale ani správnosť riešenia tých právnych otázok, s prihliadnutím na ktoré nebola odvolacím súdom vyslovená prípustnosť dovolania. Osobitne treba uviesť, že odvolací súd z týchto dôvodov neskúmal medziiným (hmotnoprávnu) otázku aktívnej legitímácie žalobcu, otázku existencie jeho pohľadávky voči zaniknutej obchodnej spoločnosti, súladu konania žalobcu s dobrými mravmi, danosti znakov sporných nehnuteľností ako „dodatočne objaveného majetku“ zaniknutej obchodnej spoločnosti E., a.s. (§ 75a Obchodného zákonníka), ale ani otázku (ne)platnosti kúpnej zmluvy uzatvorenej v čase súdom nariadeného zákazu sporné nehnuteľnosti scudziť.

16.2. Správnosť právneho posúdenia veci odvolacím súdom posudzoval odvolací súd výlučne vo vzťahu k dovolacej otázke č. 1 (viď body 17. až 21.) a dovolacej otázke č. 2 (viď body 22. až 30.). Vychádzal pri tom z toho, že právne posúdenie veci je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu; nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav, ku ktorej dochádza vtedy, keď súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo keď síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo keď zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

III.

17. Do 30. júna 2016 bolo žalobou možné uplatniť, aby súd rozhodol najmä a/ o osobnom stave (o rozvode, o neplatnosti manželstva, o určení, či tu manželstvo je alebo nie je, o určení rodičovstva, o osvojení, o spôsobilosti na právne úkony, o vyhlásení za mŕtveho); b/ o splnení povinnosti, ktorá vyplýva zo zákona, z právneho vzťahu alebo

z porušenia práva; c/ o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem (viď § 80 O.s.p.).

18. Právny záujem, ktorý bol podmienkou procesnej prípustnosti určovacej žaloby (§ 80 písm. c/ O.s.p.), musel byť naliehavý v tom zmysle, že vyhovením žalobe bolo možné odstrániť spornosť určitého právneho vzťahu a ochranu práv žalobcu alebo jeho oprávnených záujmov. Súdna prax vychádzala z toho, že: (1) naliehavý právny záujem sa viaže na konkrétny určovací petit (to, čoho sa žalobca v konaní domáhal) a súvisí s vyriešením otázky, či sa žalobou s daným petitom môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva alebo právnej neistoty, (2) tento záujem je daný vtedy, pokiaľ by bez súdom vysloveného určenia bolo buď ohrozené právo žalobcu alebo by sa jeho právne postavenie stalo neisté, (3) záver súdu o (ne)existencii naliehavého právneho záujmu žalobcu predpokladá posúdenie, či podaná určovacia žaloba je vhodný (správne zvolený a prípustný) procesný nástroj ochrany jeho práva, (4) naliehavý právny záujem je daný tiež vtedy, ak sa určovacou žalobou vytvorí pevný právny základ pre vzťahy účastníkov a predíde prípadným ďalším sporom, (5) naliehavý právny záujem je spravidla daný všade tam, kde rozhodnutie súdu bude podkladom pre zápis do katastra nehnuteľností, (6) naliehavý právny záujem na určení, či tu právny vzťah alebo právo je, či nie je, môže mať aj tretia osoba (na samom úkone alebo právnom vzťahu bezprostredne nezúčastnená), pokiaľ preukáže, že požadovaným určením sa priaznivo ovplyvní (zlepší) jej právne postavenie.

19. V preskúmanom prípade sa žalobca domáhal najskôr určenia, že sporné nehnuteľnosti sú vo vlastníctve obchodnej spoločnosti E., a.s. Keď bola táto spoločnosť zrušená bez likvidácie z vlastného podnetu súdu v zmysle § 68 ods. 6 písm. f/ Obchodného zákonníka s odôvodnením, že nespĺnila povinnosť uložiť do zbierky listín účtovné závierky za roky 2002 až 2007 (viď na č.l. 440 spisu založené uznesenie Okresného súdu Košice I zo 6. marca 2012 č.k. 27 CbR 55/2009-37), žalobca petitom žaloby v znení, o ktorom rozhodoval odvolací súd, žiadal určiť, že sporné nehnuteľnosti patria do majetku tejto zaniknutej spoločnosti (viď podanie žalobcu z 29. júna 2012 a tiež č.l. 396 spisu). Procesnú prípustnosť svojej žaloby v tomto znení (§ 80 písm. c/ O.s.p.) vyvodzoval z ním tvrdeného postavenia veriteľa, ktorý má v zmysle § 75a Obchodného zákonníka možnosť podať návrh na dodatočnú likvidáciu uvedenej spoločnosti.

20. Účelom likvidácie je usporiadanie majetku obchodnej spoločnosti v súvislosti s jej zánikom bez právneho nástupcu tak, aby boli uspokojení veritelia spoločnosti a zostávajúci

majetok (likvidačný zostatok) sa rozdelil spoločníkom. Zmyslom dodatočnej likvidácie je zabezpečiť usporiadanie majetku aj zaniknutej obchodnej spoločnosti. Podľa ustanovení § 75a veta prvá a piata Obchodného zákonníka je (mediiným) veriteľ obchodnej spoločnosti vymazanej z obchodného registra oprávnený navrhnúť jej dodatočnú likvidáciu vtedy, keď sa zistil jej ďalší majetok. Z formulácie „ak bola spoločnosť vymazaná z obchodného registra a ak sa zistí ďalší majetok spoločnosti“ je zrejmé, že dodatočná likvidácia sa týka „novoobjaveného majetku spoločnosti“, teda majetku, o ktorom sa v čase výmazu spoločnosti nevedelo, a ktorý sa preto nepovažoval za predmet vlastníctva spoločnosti v momente jej výmazu z obchodného registra. Pokiaľ vlastnícke právo obchodnej spoločnosti k určitej veci zaniklo ešte pred jej výmazom z obchodného registra (napríklad v dôsledku prevodu veci na tretiu osobu), nejde o ďalší – novoobjavený – majetok tejto spoločnosti v zmysle § 75a Obchodného zákonníka. Ak ale jej vlastnícke právo k tejto veci de iure nezaniklo a trvalo ku dňu výmazu obchodnej spoločnosti z obchodného registra, ide o majetok, ktorý môže mať znaky uvedené v § 75a Obchodného zákonníka; existencia takéhoto majetku je jedným z viacerých predpokladov dodatočnej likvidácie.

20.1. Ustanovenie § 75a Obchodného zákonníka neuvádza, kde, kým, akým spôsobom alebo v akom konaní má byť zistený ďalší majetok tak, aby so zreteľom naň mohol oprávnený subjekt navrhnúť dodatočnú likvidáciu. Formulácia „ak sa zistí ďalší majetok“ nevyklučuje, že k zisteniu takého majetku môže dôjsť aj z iniciatívy samotného veriteľa bývalej spoločnosti, ktorý podá návrh na začatie občianskeho súdneho sporového (civilného sporového) konania o určenie, že určitá vec v čase výmazu spoločnosti z obchodného registra patrila do jej majetku.

20.2. V preskúmvanej veci žalobca od samého začiatku konania spochybňoval vlastníctvo obchodnej spoločnosti I., s.r.o. k sporným nehnuteľnostiam evidované v katastri nehnuteľností tvrdiac najskôr, že z dôvodov ním uvádzaných (ktoré dovolací súd v danom prípade nepreskúmvaval – vid' 16.1.) sú vo vlastníctve obchodnej spoločnosti E., a.s., a po jej výmazu z obchodného registra usudzujúc, že patria do majetku tejto zaniknutej spoločnosti. Žalobou požadované určenie – v zmysle súdom povolenej zmeny petitu žaloby – zreteľne smeruje k „zisteniu ďalšieho majetku“ v zmysle § 75a Obchodného zákonníka. Žalobu s takýmto určením nepovažuje dovolací súd za procesne neprípustný nástroj toho, kto o sebe tvrdí a preukáže, že je veriteľom zaniknutej obchodnej spoločnosti (dovolací súd neskúmval, či žalobca je veriteľom – vid' 16.1.). Podľa právneho názoru dovolacieho súdu ten, kto bol veriteľom zaniknutej obchodnej spoločnosti v čase jej výmazu z obchodného registra, má naliehavý právny záujem na tom, aby súd určil, že nehnuteľná vec, ktorá je v katastri

nehnutelností vedená ako vlastníctvo iného (inej fyzickej alebo právnickej osoby) a ktorá pri zániku tejto spoločnosti nebola považovaná za jej majetok, patrí do majetku zaniknutej obchodnej spoločnosti; v prípade, že súd vyhovie určovacej žalobe s uvedeným petitom, dôjde k pozitívnej zmene v postavení takéhoto veriteľa v tom zmysle, že ním požadovaným určením sa mu vytvára nová procesná možnosť domôcť sa uspokojenia svojej pohľadávky. „Pohľadávky proti spoločnosti, ktoré nebolo možné uplatniť pre výmaz spoločnosti zrušenej bez právneho nástupcu z obchodného registra, sa rozhodnutím súdu o dodatočnej likvidácii obnovujú a možno ich uplatniť v rozsahu, v akom neboli uspokojené“ (viď rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 711/2014).

21. Z dôvodov, ktoré sú uvedené vyššie, dospel najvyšší súd k záveru, že odvolací súd správne posúdil otázku existencie naliehavého právneho záujmu veriteľa na určení, že určitá vec patrí do majetku zaniknutej obchodnej spoločnosti.

IV.

22. Podstatou odvolacím súdom (pomerne zložito) naformulovanej dovolacej otázky č. 2 je, či k porušeniu zákazu „predať, darovať alebo inak scudzit“ nehnuteľnú vec, ktorý nariadil súd predbežným opatrením, dochádza (už) uzatvorením zmluvy o prevode vlastníctva tejto veci, alebo (až) prevodom vlastníctva nehnuteľnej veci.

23. K právnej problematike, ktorá tvorí podstatu dovolacej otázky č. 2, už najvyšší súd (niektoré senáty správneho kolégia najvyššieho súdu) zaujal právne závery. V rozsudku z 9. septembra 2005 sp. zn. 3 SŽ-o-KS 17/2005 konštatoval, že „súdne rozhodnutie, obsahom ktorého je zákaz nakladania s nehnuteľnosťou sa v zásade dotýka iba účinkov právneho úkonu, nie predpokladov jeho vzniku. Nakladanie s nehnuteľnosťou sa prejaví až v čase účinnosti právneho úkonu... zmluva, ktorej účinky nenastali, nemôže byť v rozpore so súdnym rozhodnutím ukladajúcim zákaz nakladania s nehnuteľnosťou“.

23.1. Podobne iný senát správneho kolégia najvyššieho súdu vo svojom rozhodnutí (viď rozsudok z 27. mája 2008 sp. zn. 1 Sžo 101/2007) vyslovil názor, podľa ktorého „súdne rozhodnutie, obsahom ktorého je zákaz nakladania s nehnuteľnosťou, sa v zásade dotýka iba účinkov právneho úkonu, nie predpokladov jeho vzniku. Nakladanie s nehnuteľnosťou sa prejaví až v čase účinnosti právneho úkonu“.

23.2. Právne závery vyjadrené v týchto rozhodnutiach senátov správneho kolégia najvyššieho súdu boli prevzaté aj do niektorých rozhodnutí všeobecných súdov Slovenskej republiky (viď napríklad rozhodnutie Krajského súdu v Prešove sp. zn. 20 Co 218/2012 alebo rozhodnutie Krajského súdu v Trnave sp. zn. 10 Co 169/2016).

24. Vec prejednávajúci trojčlenný senát 3 C občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospel k právnemu názoru, ktorý je – v právnom rámci vymedzenom dovolacou otázkou č. 2 – odlišný od právného názoru vyjadreného už skôr v rozhodnutiach senátov správneho kolégia najvyššieho súdu uvedených v bode 23. Podľa jeho názoru k porušeniu predmetného zákazu dochádza už uzatvorením scudzovacej zmluvy. Senát 3 C preto podľa § 48 ods. 1 CSP uznesením zo 6. marca 2017 sp. zn. 3 Cdo 196/2016 postúpil vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu (ďalej len „veľký senát“).

25. Podľa právného názoru veľkého senátu je pri riešení dovolacej otázky č. 2 potrebné vychádzať z účelu právnej úpravy predbežných opatrení obsiahnutej v O.s.p.

25.1. Všeobecným účelom predbežných opatrení (do 30. júna 2016) bolo zabezpečiť podmienky pre poskytnutie reálnej, účinnej a efektívnej súdnej ochrany účastníkom konania, a to dočasnou úpravou ich pomerov zabraňujúcou možností zhoršenia situácie oprávneného subjektu v čase pred rozhodnutím súdu vo veci samej.

25.2. Osobitným účelom predbežného opatrenia uvedeného v ustanovení § 76 ods. 1 písm. e/ O.s.p. (v spojení s § 102 ods. 1 veta prvá O.s.p.) bolo zabrániť zhoršeniu právného postavenia účastníka konania, ku ktorému by mohlo viesť nakladanie s určitou vecou alebo právom. Účelom zákazu nakladať s vecou alebo právom bolo predísť ťažko odvrátiteľnému stavu tým, že súd dočasne, provizórne, rýchlo a efektívne „zakonzervuje“ stav existujúci v čase rozhodovania o predbežnom opatrení.

26. Ak sa hnutelná vec prevádza na základe zmluvy, nadobúda sa vlastníctvo prevzatím veci, ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak (§ 133 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Ak sa prevádza nehnuteľná vec na základe zmluvy, nadobúda sa vlastníctvo vkladom do katastra nehnuteľností podľa osobitných predpisov, ak osobitný zákon neustanovuje inak (§ 133 ods. 2 Občianskeho zákonníka).

27. Z pohľadu účelu (a práve na ten veľký senát osobitne poukazuje) sledovaného predbežným opatrením uvedeným v § 76 ods. 1 písm. e/ O.s.p. v spojení s § 102 ods. 1 veta

prvá O.s.p. nie je dôvod, aby zákaz predat' alebo darovať hnutel'nú vec znamenal niečo iné, ako zákaz predat' alebo darovať nehnuteľnú vec. Pokiaľ by sa obsahová zložka zákazu nehnuteľnú vec „predat', darovať alebo inak scudziť“, vykladala reštriktívne tak, že sa týka len (alebo až) uskutočnenej zmeny vlastníctva tejto veci, nebol by naplno dosiahnutý účel nariadeného predbežného opatrenia a nebola by v plnom rozsahu zabezpečená ochrana, ktorá sa ním má poskytnúť. Takýto zákaz treba preto interpretovať tak, že sa vzťahuje nielen (až) na samotný prevod (realizovanú zmenu) vlastníctva nehnuteľnosti, ale zároveň (už) na uzatvorenie kúpnej alebo darovacej zmluvy.

28. Porušením zákazu [aj v bežnom (neprávnom) zmysle a význame] sa rozumie postup toho, kto koná v rozpore so zmyslom, účelom alebo obsahom zákazu. Právne sa v občianskoprávných vzťahoch porušením zákazu rozumie konanie toho, kto napriek zákazu niečo dá, vykoná, nezdrží sa konania alebo nestrpí isté konanie. Pokiaľ by sa pripustilo, že zákaz „predat', darovať alebo inak scudziť nehnuteľnú vec“ sa neporušuje uzatvorením zmluvy o jej prevode, ale až zmenou vlastníctva, nerozhodoval by o porušení alebo neporušení zákazu ten, komu bol zákaz uložený, ale niekto iný. Predbežné opatrenie by v takom prípade nemalo zmysel a obmedzujúci účinok pre toho, komu bol zákaz uložený.

29. V danom prípade Okresný súd Michalovce uznesením z 24. októbra 2003 sp. zn. 10 C 121/2003 nariadil v zmysle § 102 ods. 1 O.s.p. predbežné opatrenie v znení: „Zakazuje žalovanému (vtedy obchodnej spoločnosti E., a.s.) predat', darovať alebo inak scudziť nehnuteľnosť – stavbu stojacu na parcele č. X. a parcele č. X. v katastrálnom území Michalovce...“. Pri takejto formulácii – z dôvodov vyššie uvedených – považuje veľký senát za porušenie zákazu nehnuteľnosť „predat', darovať alebo inak scudziť“ už uzatvorenie kúpnej zmluvy v čase súdom nariadeného zákazu s týmto obsahom.

30. Veľký senát, stotožniac sa s právnymi závermi, ku ktorým dospel trojčlenný senát 3 C v uznesení o postúpení veci, konštatuje, že v rámci, ktorým bol vymedzený prípustný dovolací prieskum, dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu – čo do riešenia právnych otázok súvisiacich s problematikou nastolenou dovolacou otázkou č. 2 – nespočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.).

31. Z týchto dôvodov veľký senát, právny názor ktorého vyjadrený v tomto rozhodnutí je pre senáty najvyššieho súdu záväzný (§ 48 ods. 3 veta prvá CSP), dospel k záveru, že dovolanie žalovanej nie je dôvodné. Najvyšší súd nedôvodné dovolanie žalovanej zamietol podľa § 448 CSP.

32. Žalobca bol v dovolacom konaní v plnom rozsahu úspešný (§ 255 ods. 1 CSP) a vznikol mu nárok na náhradu trov dovolacieho konania. O nároku na náhradu trov rozhodol najvyšší súd podľa ustanovení § 453 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP. O výške náhrady trov dovolacieho konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia dovolacieho súdu samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP).

33. Toto rozhodnutie prijal veľký senát pomerom hlasov 7 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 27. apríla 2017

JUDr. Soňa Mesiarkinová, v.r.
predsedníčka senátu

JUDr. Marián Sluk, PhD., v.r.
člen senátu

JUDr. Ján Šikuta, PhD., v.r.
člen senátu

JUDr. Martin Vladík, v.r.
člen senátu

JUDr. Emil Franciscy, v.r.
člen senátu
(sudca spravodajca)

JUDr. Daniela Sučanská, v.r.
členka senátu

JUDr. Elena Siebenstichová, v.r.
členka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková